

V. RAPPORT over het LEERBOEK voor de CATECHISATIËN.

Aan de Generale Synode van De Gereformeerde Kerken vergaderd te Utrecht D.V. Augustus 1923.

De Synode van Leeuwarden besloot blijkens Art. 115 der Acta, in overeenstemming met de voorstellen van onderscheidene Particuliere Synodes en het verzoek van de Gereformeerde Scholen in „Gereformeerd Schoolverband” vereenigd, het ontwerpen van een nieuw leerboek voor catechisatie en school ter hand te nemen, en daartoe een afzonderlijke commissie te benoemen van drie personen, namelijk één hoogleeraar in de Theologie, één dienaar des Woords en één deskundige op het gebied van het onderwijs, die bij de opstelling van het Leerboek goede voeling zou houden met de te benoemen commissie voor de nadere formuleering van sommige stukken der Belijdenis en uiterlijk een halfjaar voor de volgende gewone Generale Synode het concept van zulk een Leerboek den Kerken zou toezenden.

Ondergeteekenden, door de Synode van Leeuwarden tot Deputaten te dezer zake benoemd, hebben de opdracht aanvaard en het onderwerp in studie genomen. Zij bieden U als vrucht van hun overwegingen het volgende rapport aan.

1. Het eerste punt, dat onder de oogen werd gezien, betrof *het karakter* dat het Leerboek zal dragen. Deputaten zijn van oordeel, dat het karakter van het Leerboek in overeenstemming moet zijn met het doel dat de catechese zich stelt. Nu kan het doel van de catechese aldus omschreven worden, dat onmondige, incomplete leden der Kerk door middel van het ambtelijk onderricht gevormd en opgeleid worden tot mondige, volwassen leden, die zich bewust zijn van hun plichten en rechten en zich dienovereenkomstig gedragen. Met dit practisch doel der catechese moet het karakter van het Leerboek in overeenstemming zijn. Wijl de catechese niet een theoretisch doel heeft en niet op het oog heeft kundige godgeleerden te kweken, mag het Leerboek niet een theoretisch karakter dragen en niet een populair handboek voor de leerstellige godgeleerdheid worden. De geloofsleer moet in zulk een vorm gegoten worden, dat de practische zijde van de verschillende geloofswaarheden naar voren komt en op 'de persoonlijke beteekenis van deze voor den geloovige nadruk wordt gelegd. Dit geschiedt op voortreffelijke wijze in onzen Catechismus. Hij is door en door persoonlijk, spreekt gedurig weer van „ik” en „mijn”, „wij” en „ons”, geeft aan, welke beteekenis een geloofsstuk heeft voor het geestelijke leven en welke waarde voor de practijk der godzaligheid, onderzoekt steeds weer wat we aan de kennis van een stuk der waarheid hebben, waartoe het dient, welke de nuttigheid is en welke troost er voor den Christen in ligt. Dit practisch karakter, dat den Catechismus onder het volk Gods zoo

geliefd maakt, wenschen Deputaten in het Leerboek van het begin tot het einde te handhaven, en in dit opzicht zich zoo nauw mogelijk bij den Catechismus aan te sluiten.

2. In de tweede plaats moest een antwoord gegeven worden op de vraag: zal de Heidelbergsche Catechismus herzien worden en door wijzigingen, uitlatingen, verkortingen en aanvullingen in overeenstemming gebracht worden met de eischen die thans aan een Leerboek voor de catechisatie worden gesteld, of zal getracht moeten worden een *geheel nieuw Leerboek* samen te stellen.

Deputaten zijn van oordeel, dat deze vraag in laatstgenoemden zin beantwoord moet worden. Ontwierp men een herziene, aangevulde en op sommige plaatsen verkorte Heidelbergsche Catechismus, dan kwam men reeds dadelijk voor de vraag te staan of dit wel zou zijn naar de bedoeling der Generale Synode van Leeuwarden.

De Heidelbergsche Catechismus toch is niet alleen Leerboek voor de catechisatiën, maar ook belijdenisschrift onzer Gereformeerde Kerken. En aangezien zoowel onderscheidene Particuliere Synodes alsook de Commissie van Advies inzake den uitbouw der Belijdenis (zie Acta 1920, bl. 155) van oordeel waren, dat de Formulieren van Eenigheid niet moeten gewijzigd worden en een generale herziening wenschelijk noch noodzakelijk is, ligt daarin reeds genoegzame reden om dezen weg niet op te gaan.

Daarbij komt, dat het op zichzelf niet wenschelijk is een historisch monument als den Heidelbergschen Catechismus te vervormen.

En eindelijk is er alleszins reden voor de vraag, of het den Deputaten gelukken zou, ook bij een voldoende „inleven” in den Catechismus, hem zóó te wijzigen, dat hij in gedachtengang en stijl als een geheel bewaard bleef.

Het is om deze redenen dat Deputaten van oordeel zijn, dat een nieuw Leerboek saamgesteld moet worden. Zij zijn van hetzelfde gevoelen als de Commissie van Advies ter Synode van Leeuwarden, die zich in haar Rapport aldus uitsprak: „In ieder geval mag zulk een aansluiting aan den Catechismus naar het oordeel uwer Commissie niet in dien zin worden opgevat, alsof het nieuwe Leerboek door uitbreiding, aanvulling, verkorting of op andere manier toch weder een gewijzigde of verbeterde Catechismus zou worden. Want dan kreeg men toch geen *nieuw Leerboek*, gelijk immers met het oog op de behoefte van onzen tijd juist wordt begeerd. Dan zette men toch weder *nieuwe lappen op een oud kleed* en bleef onze Heidelberg toch als „authentiek stuk van historische waarde” niet ongeschonden.”

3. Verdient het alzoo de voorkeur een nieuw Leerboek op te stellen, dan moet, vervolgens, het punt over *de volgorde van de te behandelen leerstof* tot oplossing gebracht worden, en de vraag beantwoord, of het Leerboek zich zal bepalen tot een verklaring van apostolische geloofsbelijdenis, tien geboden en gebed des Heeren, of dat de geloofswaarheden in meer systematische volgorde behandeld zullen worden, b.v. naar de orde van zaken, welke de Nederlandsche Geloofsbelijdenis aangeeft. De eerste manier van doen is traditioneel. LUTHER merkt reeds in zijn Deutsche Messe van 1526 op, dat het onderwijs van den Catechismus moet bestaan in drie stukken: de tien geboden, het geloof en het Onze Vader; „in deze drie stukken staat kort en bondig wat een Christen van noode is te weten.”

In 1529 heeft LUTHER zijn grooten en kleinen Catechismus uitgegeven en, zijn program van 1526 getrouw, daarin een verklaring geboden van wet, geloofsbelijdenis en gebed, waar aan toegevoegd zijn drie korte hoofdstukken over den doop, de biecht en het avondmaal. Ook de Catechismi, die in de zestiende eeuw van Gereformeerde zijde verschenen, kiezen in hoofdzaak dezelfde methode, behandelen eerst de „stukken” wet, geloofsbelijdenis en gebed, waarachter dan een aanhangsel over de genademiddelen of de sacramenten, hoewel in tegenstelling met LUTHER, bij CALVIJN en anderen de wet geplaatst wordt na de geloofsbelijdenis, om meer de beteekenis van Gods wet als regel voor het leven van den geloovige te doen uitkomen. Ook is de opzet van de onderscheidene Gereformeerde catechismi verschillend, de geloofsstukken worden niet altoos in hetzelfde raam geplaatst. In den *catechismus van Leo Judae*, die 1534 te Zurich verscheen, wordt de volgorde van LUTHER nog behouden; in het eerste „artikel” over den wil Gods worden de tien geboden verklaard, in het tweede „artikel” over de genade Gods de geloofsbelijdenis, in het derde „artikel” over het gebed der geloovige kinderen Gods het Onze Vader, terwijl het vierde „artikel” de leer der Sacramenten behandelt. Van grooter waarde is de *Catechismus Genevensis van Calvijn*, welke in 1545 verscheen. Deze kenmerkt zich hierdoor, dat de volgorde van LUTHERS Catechismus met opzet is gewijzigd en na de geloofsbelijdenis wet en gebed volgen. Het gezichtspunt, waaronder CALVIJN deze drie stukken behandelt, het raam, waarin hij ze plaatst, is meer theologisch. Op de eerste vraag, wat het voornaamste doel van ons leven is, wordt geantwoord dat dit bestaat in het kennen van God. Dit kennen, zoo wordt verder ontwikkeld, leidt tot vereeren van God, en de juiste wijze om Hem te vereeren bestaat hierin: *a.* dat we ons vertrouwen op Hem stellen, *b.* dat we Hem dienen in gehoorzaamheid aan zijn gebod, *c.* dat wij in ons gebed van Hem alle nooddrift verwachten, *d.* erkennen dat Hij de bron van alle goed is. Dienovereenkomstig wordt het geloofsvertrouwen op God nader besproken in een verklaring van de apostolische geloofsbelijdenis, het dienen van God in een uiteenzetting van de tien geboden, en de aanroeping Gods in een breede omschrijving van de beden van het Onze Vader; in het vierde deel wordt gehandeld over het Woord Gods en de Sacramenten. *De Catechismus van Johannes a Lasco* (1546), door JAN UTENHOVE in 1551 in het Nederlandsch uitgegeven, sluit zich in de volgorde der stukken bij LEO JUDAE aan en heeft alzoo 1 de wet, 2 de geloofsbelijdenis, 3 het gebed, 4 de sacramenten. *De Kleine Catechismus van MARTEN MICRONIUS* (1552) neemt weer dezelfde volgorde: 1 wet, 2 geloof, (waaronder Woord en Sacramenten), 3 gebed. *De Heidelbergsche Catechismus*, verschenen in 1563, opgesteld door ZACHARIAS URSINUS en CASPAR OLEVIANUS, sluit zich ten opzichte van de volgorde der stukken bij CALVIJN aan, zoodat eerst de geloofsbelijdenis wordt verklaard (met de leer der sacramenten als aanhangsel) waarop de wet en het gebed volgen. Het eigenaardige van den Heidelberger is, dat deze drie traditioneele stukken ingevoegd worden in het raam: ellende, verlossing en dankbaarheid, welk gezichtspunt aan den Romeinerbrief is ontleend. De leer der ellende is een zelfstandig deel, dat aan de geloofsbelijdenis voorafgaat; de wet is hierin summarisch opgenomen als kenbron der ellende.

De vraag moest nu gesteld worden: zal het nieuwe Leerboek de stof behandelen op deze wijze, dat een verklaring gegeven wordt van de apostolische geloofsbelijdenis, de wet en het gebed, welke vraag (daar in een Leerboek in elk geval de wet en het gebed verklaard moeten worden) zich toespitst in deze: zal de geloofsleer saamgevat worden in een verklaring van de apostolische geloofsbelijdenis, ja dan neen. Deputaten zijn van oordeel, dat aan de traditioneele methode zóó groote bezwaren uit paedagogisch en methodologisch oogpunt verbonden zijn, dat deze weg niet bewandeld moet worden. Het is gewenscht, dat de leerling een *samenhangend* overzicht verkrijgt van de stukken der leer, wier innerlijke organische samenhang moet uitkomen in de volgorde, waarin de onderscheidene dogmata behandeld worden.

Dit is bij de volgorde, die de apostolische geloofsbelijdenis biedt, niet het geval. Men staat al aanstonds voor het probleem, waar de leer der H. Schrift en de orde des heils onder te brengen zijn. Zelfs in den Heidelbergschen Catechismus, die met zooveel succes tegen deze bezwaren strijdt, zijn uit methodologisch oogpunt hinderlijke onvolmaaktheden aan te wijzen. Zoo wordt b.v. het geloof behandeld vóór de Christologie, ligt de leer des geloofs door het tweede deel verspreid (Zondag 7 over het wezen des geloofs, Zondag 23 over het verband van geloof en rechtvaardigmaking, Zondag 25 over den oorsprong des geloofs), de vergeving der zonden wordt niet minder dan drie maal aan de orde gesteld: *a* in Zondag 21, vraag 56; *b* in Zondag 23, vraag 60; *c* in Zondag 51. Dergelijke oneffenheden zijn geen plooiën die gladgestreken kunnen worden maar noodzakelijke gevolgen van minder juiste methodologische opzet. Door de leer der ellende aan de geloofsbelijdenis te doen voorafgaan, werd men tot de consequentie gedreven om de leer van de schepping des menschen een plaats aan te wijzen in Zondag 3, en van de schepping aller dingen in Zondag 9.

Al deze bezwaren verdwijnen, wanneer men afziet van de poging de heilsleer in het raam van de apostolische geloofsbelijdenis te persen, en voor de volgorde van behandeling kiest de orde van zaken, die voorgesteld wordt in onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Dit biedt onderscheidene voordeelen. Door dezen gang van behandeling te kiezen kunnen de verschillende geloofsstukken in organischen samenhang voorgedragen worden, hetgeen voor den leerling van groote beteekenis is, daar hij inzicht krijgt in het verband der heilswaarheden en hij de leerstof veel gemakkelijker in het geheugen kan prenten. Voorts is deze methode de echt theologische, welke geheel in het kader van ons Gereformeerd belijden past. Het onderwijs gaat uit van God zooals Hij zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, daalt af tot de werken Gods in schepping en herschepping, en klimt in de leer van de laatste dingen weder tot God op. God, in zijn wezen, in zijn openbaring, in zijn werken, is de hoofdinhoud van de geloofsleer. Eindelijk is bij deze behandelingswijze ook mogelijk de leer der H. Schrift voldoende op de haar toekomende plaats te behandelen en kan de heilsorde in samenhang voorgesteld worden, hetgeen bevorderlijk is zoowel aan het recht verstaan van de prediking als aan de verheldering van inzicht in het werk des H. Geestes in de harten van hen die den Heere vreezen.

Als mogelijk bezwaar tegen deze zuiver theologische methode zou aan-

gevoerd kunnen worden, dat, nu het Leerboek voor de catechisatiën een andere methode volgt dan de Heidelbergsche Catechismus, de overeenstemming tusschen Catechismusprediking en catechisatie verdwijnt. Dienaangaande zij ten eerste opgemerkt, dat in Catechismusprediking en catechisatie dezelfde geloofsleer wordt behandeld en er ook bij verschil van methode van een tegenstelling tusschen die twee geen sprake is. Ten tweede, dat de Catechismusprediking zich in onzen tijd in de eerste plaats richt tot de volwassene leden der kerk, terwijl de catechisatie bestemd is voor hen die onmondig zijn en tot complete leden moeten gevormd worden. Er is dus onderscheid. Met dit onderscheid moet ook gerekend worden bij de groepeerings der leerstof. Voor de catechisatie moet zulk een methode van behandeling der heilswaarheden gekozen worden, die het meest bevorderlijk is aan het doel, dat de catechese zich stelt. Ten derde zij opgemerkt, dat het bij de tegenwoordige practijk schier nergens voorkomt, dat in de week op de catechisatie steeds dezelfde Zondagsafdeeling van den Catechismus behandeld wordt als des Zondags op den kansel. Dit is dan ook in den regel practisch onuitvoerbaar. Eindelijk zij er nog op gewezen, dat, welke methode men voor het Leerboek ook kiest, de algeheele overeenstemming van Catechismus en Leerboek toch verdwijnt. De ongewijzigde Catechismus blijft des Zondagsmiddags stofbron voor de prediking, het Leerboek is in elk geval zóó samengesteld, dat het niet meer identiek is met den Heidelberger. Daarom moet bovengenoemd bezwaar als ongegrond ter zijde geschoven worden.

Op grond van genoemde motieven zal dus het Leerboek zich in de groepeerings der stof moeten richten naar den theologischen gedachtengang. Door deze methode te kiezen wordt niet iets geheel nieuws ingevoerd, daar de methode zich aansluit bij onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Voorts komt ze overeen met de orde van behandeling die aanvaard is door den Catechismus, welke beschouwd wordt als een der beste van de Gereformeerde Catechismi, nl. den *Catechismus van Westminster*, 1647, (in grootere zoowel als in kleinere uitgave), die het schema van de apostolische geloofsbelijdenis ter zijde gesteld heeft, en in behandelingsmethode theologisch is. Hij begint, gelijk de Catechismus van CALVIJN, met te vragen naar het hoogste doel van den mensch, dat gesteld wordt in de verheerlijking Gods en de genieting Gods, handelt eerst over Gods wezen en openbaring, daarna over Zijn werken in natuur en genade, vervolgens over de leer der laatste dingen. Het tweede gedeelte van den Catechismus van Westminster geeft een breede uiteenzetting van de Wet, de genademiddelen en het gebed. Geheel consequent is de theologische gedachte dus niet doorgevoerd. Aan dezen eisch van de theologische beschouwing voldoet de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, zoodat het gewenscht is haar in hoofdzaak te volgen. Wanneer we met de behandelingsmethode van de Ned. Geloofsbelijdenis verbinden den practischen zin van den Heidelberger, meenen Deputaten in dit punt het beste gekozen te hebben.

De volgorde van behandeling der heilswaarheden zal naar het oordeel van Deputaten deze moeten zijn, dat, na een Inleiding over de Religie in het algemeen en de openbaring Gods in natuur en H. Schrift, gehandeld wordt over Gods wezen en den Raad Gods; over de schepping in het algemeen en die des menschen in het bijzonder; over den val, (oorsprong,

wezen, uitgebreidheid en straf der zonde); over den Middelaar (het verbond der genade, namen, naturen, ambten, staten van den Middelaar); over de heilsweldaden die door de toepassende werking des H. Geestes ons deel worden; over de kerk en de middelen der genade (Woord en Sacrament); en eindelijk over de laatste dingen.

4. Het aantal lessen waarin de stof wordt verdeeld, meenen Deputaten op ongeveer vijftig te moeten stellen. De catecheet kan dan in twee jaar de leerstof met de catechisanten doorwerken. Ieder jaar worden 25 lessen behandeld. In normale gevallen mag het aantal catechisatie-uren per jaar op ongeveer 40 gesteld worden. Wanneer in die 40 uren 25 lessen behandeld worden, blijft er voldoende tijd over voor de (noodzakelijke) repetitie-uren en voor het zoo nu en dan in verband met de les behandelen van een onderwerp uit kerkgeschiedenis, liturgie en zending.

5. Een gewichtig punt van overweging was, of de *vraagmethode*, van welke de meeste catechismi zich bedienen, in het Leerboek zou gehandhaafd blijven, ja dan neen. Deputaten zijn van overtuiging dat het de voorkeur verdient in iedere les thetisch (stelligerwijze) de leer der Kerk op eenvoudige praktische wijze te formuleeren en met bewijsplaatsen uit de H. Schrift te staven. Deze thetische methode is, meer dan de *vraagmethode*, in overeenstemming met het karakter der catechese, als *ambtelijk* onderwijs, door den dienaar des Woords gegeven. De geloofsleer wordt met ambtelijk gezag aan de jeugd der gemeente medegedeeld. Ook in de methode van onderwijs moet uitkomen, dat de heilsleer niet vragenderwijze uit het bewustzijn van den leerling wordt afgeleid, maar van buiten af, uit de openbaring Gods, tot hem wordt gebracht. Ten tweede wordt hierdoor het euvel bestreden dat de antwoorden, los van de vragen, mechanisch van buiten geleerd worden. Ten derde is deze methode van onderwijzing meer in overeenstemming met de eischen, die de tegenwoordige paedagogiek stelt. Om echter toch te kunnen profiteeren van het nut, dat de repetitie-vraag heeft, is onder aan elke les een stel vragen gegeven, die de leerling zelf moet beantwoorden en waarvoor zonder uitzondering het antwoord in de les te vinden is. Dit biedt ook het voordeel, dat de zelfwerkzaamheid van den leerling bevorderd wordt.

Deze methode wordt aldus aangewend, dat de catecheet eerst de les, welke voor de volgende maal geleerd zal worden, bespreekt, door woorden zaakverklaring den inhoud tot het bewustzijn van zijn leerlingen brengt en de beteekenis voor het leven des geloofs en de practijk der godzaligheid aanwijst. De volgende maal wordt met gebruikmaking van de onder de les geplaatste vragen het behandelde van de vorige week overhoord, daarna nog eens kort samengevat, om dan over te gaan tot de bespreking van de nieuwe les, die tegen den daarop volgenden keer moet geleerd worden.

6. Aan den paedagogischen eisch dat het onderwijs concentrisch zij ingericht, stellen Deputaten voor te voldoen, door het Leerboek in twee edities te ontwerpen, een kleinere en een grootere, zoodat de leerlingen tot 15 à 16 jaar het kleinere en de leerlingen boven zestien jaar het grootere kunnen gebruiken. Het kleinere Leerboek geeft enkele hoofdpunten der leer, het grootere is een concentrische uitbreiding en sluit zich wat gang, methode en karakter betreft geheel bij het kleinere aan. De gedachte is overwogen,

het Leerboek in één editie uit te geven en zóó in te richten, dat door verschillend lettertype aangegeven wordt, welke gedeelten voor de jongere en welke voor de oudere leerlingen bestemd zijn. Maar deze wijze van doen is minder practisch, en werkt verwarrend; sommige leerlingen lezen de voor hen niet bestemde gedeelten toch en bemoeilijken dikwijls zichzelf daardoor het verstaan van hetgeen door hen geleerd moet worden. Ook lijdt de overzichtelijkheid schade. Om deze redenen wordt voorgesteld het Leerboek te ontwerpen in een grootere en een kleinere uitgave.

Dit biedt meteen het voordeel, dat het kleinere boekje gebruikt kan worden op de Scholen. Natuurlijk zal, in verband met het eigenaardig karakter der school in onderscheiding van de catechisatie, de wijze van behandeling der stof eenigszins anders moeten zijn, maar naar het oordeel der Deputaten is het overbodig een afzonderlijk Leerboek voor de scholen op te stellen. Wanneer bij het concipieeren van de kleinere uitgave rekening gehouden wordt met het verzoek van Geref. Schoolverband, kan het kleinere boekje, bestemd voor jeugdige leerlingen, voor school en catechisatie tegelijk dienst doen. Door gebruik van hetzelfde Leerboek blijft ook eenigermate de eenheid tusschen catechese en onderwijs in de Christel. Religie op de scholen gehandhaafd.

7. Aangezien Deputaten van oordeel zijn, dat, hoewel veel materiaal van den Catechismus gebruikt kan worden, toch de *behandelingswijze* in het nieuwe Leerboek een andere, nl. de meer theologische, zal moeten zijn, en dat *de vraag* in het onderwijs een meer ondergeschikte plaats moet hebben, dan in de methode van den Catechismus het geval is, en de Generale Synode zich over deze belangrijke punten niet heeft uitgesproken, hebben zij niet het geheele Leerboek ontworpen, maar bij wijze van Proeve slechts enkele lessen van de grootere editie samengesteld, die hier onder volgen. De Synode van Utrecht kan zich dan eerst over de hierboven aangevoerde punten, die bij het samenstellen van een Leerboek maatgevend zijn, uitspreken en aan te benoemen Deputaten opdragen naar door de Synode vast te stellen lijnen het Leerboek te concipieeren.

Ondergeteekenden hebben, wijl zij thans slechts een Proeve geven, nog geen nader overleg gepleegd met de Deputaten voor aanvulling van de Belijdenis. De Proeve geeft enkele stukken der geloofsleer n.l. de Heilige Schrift, de schepping in het algemeen, de schepping des menschen, de voorzienigheid, het profetisch ambt van Christus, geloof en bekeering. De lessen zijn ditmaal onder de letters A—H saamgevoegd.

LES A.

De Heilige Schrift. (1)

1. De Heilige Schrift is het geschreven Woord van God.
2. Zij is door den Heiligen Geest ingegeven. De Heilige Geest heeft de heilige mannen bij het schrijven van Gods Woord zóó geleid, dat zij voor dwaling werden behoed, en zij hetgeen God hun openbaarde op zulk eene wijze in menschelijke taal vertolkten, als de Heere het voor ons goed en noodig keurde.

3. De H. Schrift in haar geheel is dus het onfeilbare Woord Gods.
4. Al de boeken der H. Schrift ontvangen wij voor heilig en kanoniek, om ons geloof daarnaar te reguleeren, daarop te gronden en daarmede te bevestigen.
5. Wij gelooven zonder eenige twijfeling al wat daarin begrepen is; en dat niet zoozeer, omdat ze de Kerk aanneemt en voor zoodanige houdt; maar inzonderheid, omdat ons de H. Geest getuigenis geeft in onze harten, dat zij van God zijn; en dewijl zij ook het bewijs van dien bij zichzelf hebben; gemerkt de blinden zelve tasten kunnen, dat de dingen, die daarin voorzegt zijn, geschieden.

2 Petri 1 : 21. Want de profetie is voortijds niet voortgebracht door den wil eens menschen, maar de heilige menschen Gods, van den Heiligen Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken.

2 Timotheus 3 : 16. Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing die in de rechtvaardigheid is.

Hand. 18 : 28. Want hij overtuigde de Joden met grooten ernst in 't openbaar, bewijzende door de Schriften, dat Jezus de Christus was.

1 Joh. 5 : 6b. En de Geest is het die getuigt, dat de Geest de waarheid is.

VRAGEN.

1. *Wat is de H. Schrift?*
- 2a. *Wie heeft de H. Schrift ingegeven?*
- 2b. *Op welke wijze heeft de Heilige Geest de heilige mannen geleid?*
3. *Is de gansche H. Schrift het Woord Gods?*
4. *Welke beteekenis heeft de H. Schrift voor ons geloof?*
5. *Waarom gelooven wij al wat in de H. Schrift begrepen is?*

LES B.

De Heilige Schrift. (2)

1. De eigenschappen der H. Schrift zijn: haar Goddelijk gezag, haar duidelijkheid, haar genoegzaamheid, haar noodzakelijkheid.
2. De H. Schrift omvat de boeken des Ouden en des Nieuwen Testaments.
3. Het Oude Testament is geschreven in de Hebreeuwsche, het Nieuwe Testament in de Grieksche taal. Onze Statenoverzetting is van het jaar 1637.
4. De hoofdinhoud van de H. Schrift is het Evangelie der genade Gods in den Heere Jezus Christus.
5. Het is een groote zegen van God, dat wij van kinds af de Heilige

Schriften geweten hebben, die ons wijs kunnen maken tot zaligheid.

6. De Heere roept er ons toe voortdurend de Heilige Schrift biddend te onderzoeken en de prediking des Woords in de samenkomst der geloovigen geregeld bij te wonen.

Lucas 24 : 27. En begonnen hebbende van Mozes en van alle de profeten, leide Hij hun uit in alle de Schriften, hetgeen van Hem geschreven was.

Joh. 5 : 39. Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben, en die zijn het, die van Mij getuigen.

Rom. 15 : 4. Want al wat tevoren geschreven is, dat is tot onze leering tevoren geschreven, opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hoop hebben zouden.

VRAGEN.

1. *Welke zijn de eigenschappen der H. Schrift?*
- 2a. *Noem de boeken op van het Oude Testament.*
- 2b. *Noem de boeken op van het Nieuwe Testament.*
- 3a. *In welke taal is de H. Schrift geschreven?*
- 3b. *Wanneer is de Statenoverzetting voor de eerste maal verschenen?*
4. *Welke is de hoofdinhoud der H. Schrift?*
5. *Wat acht gij een grooten zegen van God in uw jonge leven?*
6. *Wat zijn wij tegenover de H. Schrift en de prediking des Woords verplicht?*

LES C.

De Schepping aller dingen.

1. De Heere heeft in zes dagen den hemel, de aarde en alle schepselen uit niet geschapen.

2. God was niet genoodzaakt de wereld te scheppen; naar zijn vrijmachtig welbehagen heeft Hij alle dingen in het aanzijn geroepen.

3. De leer, dat de wereld eeuwig bestaat en door eigen kracht zich langzamerhand heeft ontwikkeld, is in strijd met de Heilige Schrift.

4. Het doel van de schepping is de verheerlijking Gods.

5. De almachtige God heeft de engelen geschapen om zijn zandboden te zijn en zijn uitverkorenen te dienen.

6. Op den eersten dag schiep God het licht, op den tweeden dag het uitspansel, op den derden dag maakte God scheiding tusschen het droge en de zeeën en schiep Hij de planten, op den vierden dag schiep Hij zon, maan en sterren, op den vijfden dag visschen en vogelen, op den zesden dag het viervoetig en kruipend gedierte, en den mensch.

7. Het is een vertroosting te weten, dat die groote Schepper aller dingen om Zijns Zoons Christus wille mijn God en mijn Vader is.

Hand. 17 : 25..... en wordt ook van menschenhanden niet gediend als iets behoevende, alzoo Hij zelf allen het leven en den adem en alle dingen geeft.

Openb. 4 : 11. Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen, en door Uwen wil zijn zij, en zijn zij geschapen.

Psalm 8 : 4 en 5. Als ik uwen hemel aanzie, het werk uwer vingeren, de maan en de sterren die Gij bereid hebt — wat is de mensch dat Gij zijner gedenkt, en de Zoon des menschen dat Gij hem bezoekt!

Hebr. 1 : 14. Zijn zij niet alle gediensstige geesten, die tot dienst uitgezonden worden om dergenen wil die de zaligheid beërven zullen?

VRAGEN.

1. *Wie heeft de wereld geschapen?*
2. *Was God genoodzaakt de wereld te scheppen?*
3. *Is de wereld door zelfontwikkeling ontstaan?*
4. *Met welk doel is de wereld geschapen?*
5. *Wat zijn engelen?*
- 5b. *Waartoe heeft God de engelen geschapen?*
6. *Wat heeft God op de onderscheidene dagen geschapen?*
7. *Welke troost ligt er voor u in de betijdenis, dat God de Schepper aller dingen is?*

LES D.

De Schepping des menschen.

1. De mensch is het hoogste schepsel Gods. Het lichaam van den mensch is geformeerd uit het stof der aarde, zijn ziel is een onsterfelijke geest.

2. God heeft den mensch goed en naar zijn evenbeeld geschapen, dat is in ware kennis van God, gerechtigheid en heiligheid.

3. De mensch is alzoo geschapen, opdat hij God zijnen Schepper recht kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zoude, om Hem te loven en te prijzen.

4. Als beeld Gods droeg de mensch het drievoudig ambt van profeet, koning en priester.

5. De eerste menschen waren Adam en Eva; God stelde hen in den hof van Eden.

6. De engelen werden allen tegelijk geschapen en bestaan elkaar niet. De eerste menschen zijn de stamouders van het gansche menschelijk geslacht.

7. Onze geboorte is, evenals de schepping van den eersten mensch, een wonderwerk Gods.

Genesis 2 : 7a. En de Heere God had den mensch geformeerd uit het stof der aarde, en in zijn neusgaten geblazen den adem des levens.

Coll. 3 : 10. en aangedaan hebt den nieuwen mensch, die vernieuwd wordt tot kennis, naar het evenbeeld Desgenen, die hem geschapen heeft.

Ephese 4 : 24. en den nieuwen mensch aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

Hand. 17 : 26. En heeft uit éénen bloede het gansche geslacht der menschen gemaakt.

Psalm 139 : 14. Ik loof U, omdat ik op een heel vreeselijke wijze wonderbaarlijk gemaakt ben ; wonderlijk zijn Uwe werken, ook weet het mijne ziel zeer wel.

VRAGEN.

- 1a. *Wie is het hoogste schepsel Gods ?*
- 1b. *Waaruit bestaat de mensch ?*
- 2a. *Hoe heeft God den mensch geschapen ?*
- 2b. *In welke drie deugden bestaat het beeld Gods ?*
3. *Met welk doel heeft God den mensch geschapen ?*
4. *Welke ambten droeg de mensch ?*
5. *Wie waren de eerste menschen en waar woonden zij ?*
6. *Is er onderscheid tusschen engelen en menschen ten opzichte van onderlinge verwantschap ?*
7. *Is onze geboorte ook een werk Gods ?*

LES E.

De voorzienigheid Gods.

1. De voorzienigheid Gods is de almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde, mitsgaders alle schepselen als met Zijne hand onderhoudt en regeert.

2. Bij de voorzienigheid Gods wordt onderscheiden tusschen onderhouding, medewerking en regeering.

3. Zij gaat over alle dingen in ons leven, zelfs over de kleinste.

4. Het bestuur Gods gaat ook over de zonde. Hij doet de zonde niet, maar Hij leidt ze en maakt ze dienstbaar aan de verheerlijking Zijns Naams.

5. De wetenschap, dat God alles geschapen heeft en door Zijne voorzienigheid onderhoudt, dient hiertoe, dat wij in allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, en in alles, dat ons nog toekomen kan, een goed toevorst hebben op onzen getrouwen God en Vader, dat ons geen schepsel van Zijne liefde scheiden zal,

aangezien alle schepselen alzoo in Zijn hand zijn, dat zij tegen Zijnen wil zich noch roeren noch bewegen kunnen.

Psalm 145 : 15 en 16. Aller oogen wachten op U, en Gij geeft hun hunne spijs te zijner tijd. Gij doet Uwe hand open en verzadigt al wat daar leeft, naar Uw welbehagen.

Matth. 10 : 30. En ook de haren uws hoofds zijn alle geteld.

Genesis 50 : 20a. Gijlieden wel, gij hebt kwaad tegen mij gedacht, doch God heeft dat ten goede gedacht.

VRAGEN.

1. *Wat is de voorzienigheid Gods?*
2. *Hoe wordt bij de voorzienigheid onderscheiden?*
3. *Gaat de voorzienigheid over alle dingen?*
4. *Ook over de zonde?*
5. *Welke troost ligt er in de wetenschap, dat God alles geschapen heeft en door Zijne voorzienigheid onderhoudt?*

LES F.

De Ambten van den Middelaar. (1)

1. Onze Middelaar is Christus, d.i. Gezalfde genaamd, omdat Hij van God den Vader is verordineerd en met den Heiligen Geest gezalfd tot onzen hoogsten Profeet en Leeraar, tot onzen eenigen Hoogepriester en tot onzen eeuwigen Koning.

2. De zalving van profeten, priesters en koningen onder de Oude Bedeeling wees heen naar de zalving van Christus.

3. Onder de Oude Bedeeling is Hij als profeet beloofd. Door Hem hebben de profeten gesproken.

4. Tijdens Zijne omwandeling op aarde heeft Hij den verborgen raad en wil Gods tot onze verlossing volkomen geopenbaard, door aanspraken, gesprekken, gelijkenissen en wonderen.

5. Thans onderwijst Hij ons van uit den hemel door Zijn Geest en Woord.

6. Een ware discipel van Christus laat zich door Hem onderwijzen, hoort naar Zijne stem en onderwerpt zich aan Zijn Woord.

Jesaja 61 : 1a. De Geest des Heeren HEEREN is op mij, omdat de HEERE mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen.

Deut. 18 : 15. Een Profeet uit het midden van U, uit Uwe broederen, als mij, zal U de HEERE Uw God verwekken; naar Hem zult gij hooren.

1 Petri 1 : 11. Onderzoekende op welken of hoedanigen tijd de Geest van Christus, die in hen was, beduidde en te voren getuigde het lijden dat op Christus komen zoude, en de heerlijkheid daarna volgende.

Joh. 5 : 36b. Want de werken, die Mij de Vader gegeven heeft om die te volbrengen, die werken, die Ik doe, getuigen van Mij, dat Mij de Vader gezonden heeft.

Joh. 10 : 27. Mijne schapen hooren Mijne stem en Ik ken dezelve en zij volgen Mij.

VRAGEN.

1. *Waarom is onze Middelaar Christus genaamd?*
2. *Is de zalving onder de Oude Bedeeling afgebeeld?*
- 3a. *Bewijs dat Christus onder het Oude Testament als profeet is beloofd.*
- 3b. *Was Hij ook profeet onder de Oude Bedeeling?*
4. *Wat heeft Christus tijdens Zijne omwandeling op aarde als profeet gedaan?*
5. *Is Hij thans nog profeet?*
6. *Waardoor kenmerkt zich de ware discipel van Christus?*

LES G.

Het Geloof.

1. Een waar geloof is niet alleen een zeker en vast weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houde, hetgeen ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een zeker en vast vertrouwen, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit loutere genade, alleen om de verdiensten van Christus wille.

2. De werkmeester is de Heilige Geest, die het geloof door het Evangelie in mijn hart werkt.

3. Van het ware geloof zijn wezenlijk onderscheiden het historisch geloof, het tijdgeloof, en het geloof der wonderwerken.

Het historisch geloof aanvaardt met het verstand de heilswaarheid op dezelfde wijze als men een historisch bericht voor waar houdt.

Het tijdgeloof neemt ook de heilswaarheid aan als een historisch bericht, heeft zelfs daarbij eenige vreugde, maar is onvast, en heeft geen wortel.

Door het geloof der wonderwerken neemt iemand aan, dat door hem of aan hem een wonder zal geschieden.

4. Het zaligmakend geloof is in zijn wezen zeker en vast, maar soms wordt het door twijfel verzwakt. Deze twijfel is zondig. Daarom moet ik God bidden om versterking des geloofs en moet ik een trouw gebruik maken van de middelen der genade.

Fil. 1 : 29. Want U is uit genade gegeven in de zaak van Christus, niet alleen in Hem te gelooven, maar ook voor Hem te lijden.

Jac. 2 : 19. Gij gelooft dat God een éénig God is ; gij doet wel, de duivelen gelooven het ook en zij sidderen.

Matth. 13 : 20 en 21. Maar die in steenachtige plaatsen bezaaid is, deze is degene, die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt; doch hij heeft geen wortel in zichzelf, maar is voor een tijd; en als verdrukking of vervolging komt om des Woords wil, zoo wordt hij terstond geërgerd.

1 Cor. 13 : 2b. . . . en al ware het, dat ik al het geloof had, zoodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zoo ware ik niets.

Hebr. 11 : 1. Het geloof nu is een vaste grond der dingen die men hoopt en een bewijs der zaken die men niet ziet.

VRAGEN.

1. *Wat is een waar geloof?*
2. *Wie is de werkmeester van het geloof?*
- 3a. *Wat is het historisch geloof?*
- 3b. *Wat is het tijdgeloof?*
- 3c. *Wat is het geloof der wonderwerken?*
- 4a. *Is het zaligmakend geloof in zijn wezen zeker en vast?*
- 4b. *Heeft de geloovige ook te strijden tegen twijfel?*
- 4c. *Hoe kan het geloof gesterkt worden?*

LES H.

De Bekeering.

1. De bekeering wordt, evenals het geloof, gewerkt door den Heiligen Geest.

2. Zij heeft een inwendige en een uitwendige zijde; zij is een verandering van de gezindheid des harten en een verandering van de levensopenbaring.

3. De waarachtige bekeering bestaat in de afsterving des ouden en de opstanding des nieuwen menschen.

De afsterving des ouden menschen is een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben en dezelve hoe langer hoe meer haten en vlieden.

De opstanding des nieuwen menschen is een hartelijke vreugde in God door Christus, en lust en liefde om naar den wil Gods in alle goede werken te leven.

4. Wij komen niet allen op dezelfde wijze tot bekeering. (Manasse, Paulus; Samuel, Timotheus).

5. Wij moeten ons zelf voor Gods aangezicht oprecht onderzoeken, of wij tot waarachtige bekeering gekomen zijn en nog dagelijks meer komen.

2 Cor. 7 : 10. Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekeering tot zaligheid, maar de droefheid der wereld werkt den dood.

Ps. 51 : 19. De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God! niet verachten.

1 Petri 1 : 8. Denwelken gij niet gezien hebt en nochtans liefhebt; in Denwelken gij nu, hoewel Hem niet ziende, maar geloovende, u verheugt met eene onuitsprekelijke en heerlijke vreugde.

VRAGEN.

1. *Wie is de werkmeester van de bekeering?*
2. *Welke twee zijden heeft de bekeering?*
- 3a. *In welke twee stukken bestaat de waarachtige bekeering?*
- 3b. *Wat is de afsterving des ouden menschen?*
- 3c. *Wat is de opstanding des nieuwen menschen?*
4. *Komen alle geloovigen op dezelfde wijze tot bekeering?*
5. *Hoe moeten wij ten opzichte van de bekeering ons zelf onderzoeken?*

8. Aan het einde van hun Rapport gekomen, hebben Deputaten de eer aan de Synode voor te stellen,

a. het Leerboek voor de catechisatiën in te richten op de wijze als in dit Rapport is aangegeven;

b. een drietal Deputaten te benoemen, n.l. één hoogleeraar in de Theologie, één dienaar des Woords en één deskundige op het gebied van het Onderwijs, om het Leerboek op te stellen en een half jaar vóór de volgende Synode het concept van het Leerboek aan de Kerken toe te zenden.

J. H. LANDWEHR.

H. J. VAN WIJLEN.

T. HOEKSTRA, *Rapporteur.*